

28 Απριλίου 2020

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης: Πάσχα Ρωμέϊκο

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Λογοτεχνία (ποίηση & πεζογραφία)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ο μάρμπα-Πύπης, γηραιός φίλος μου, είχεν επτά ή οκτώ καπέλα, διαφόρων χρωμάτων, σχημάτων και μεγεθών, όλα εκ παλαιού χρόνου και όλα κατακαίνουργα, τα οποία εφόρει εκ περιτροπής μετά του ευπρεπούς μαύρου ιματίου του κατά τας μεγάλας εορτάς του ενιαυτού, οπότεν έκαμνε δύο ή τρεις περιπάτους από της μιας πλατείας εις την άλλην διά της οδού Σταδίου. Οσάκις εφόρει τον καθημερινόν κούκον του, με το σάλι του διπλωμένον εις οκτώ ή δεκαέξ δίπλας επί του ώμου, εσυνήθιζε να κάθηται επί τινας ώρας εις το γειτονικόν παντοπωλείον, υποπίνων συνήθως μετά των φίλων, και ήτο στωμύλος και διηγείτο πολλά κ' εμειδία προς αυτούς.

Όταν εμειδία ο μάρμπα-Πύπης, δεν εμειδίων μόνον αι γωνίαι των χειλέων, αι παρειαί και τα ούλα των οδόντων του, αλλ' εμειδίων οι ιλαροί και ήμεροι οφθαλμοί του, εμειδία στίλβουσα η σιμή και πεπλατυσμένη ρις του, ο μύσταξ του ο ευθυσμένος με λεβάνταν και ως διά κολλητού κηρού λελεπτυσμένος, και το υπογένειόν του το λευκόν και επιμελώς διατηρούμενον, και σχεδόν ο κούκος του ο

στακτερός, ο λοξός κ' επικληνής προς το ους, όλα παρ' αυτώ εμειδίων.

Είχε γνωρίσει πρόσωπα και πράγματα εν Κερκύρα· όλα τα περιέγραφε μετά χάριτος εις τους φίλους του. Δεν έπαυσε ποτέ να σεμνύνεται δια την προτίμησιν την οποίαν είχε δείξει αείποτε διά την Κέρκυραν ο βασιλεύς, και έζησεν αρκετά διά να υπερηφανευθή επί τη εκλογή, ην έκαμε της αυτής νήσου προς διατριβήν η εφτακρατόρισα της Αούστριας. Ενθυμείτο αμυδρώς τον Μουστοξύδιν, μα δότο, δοτίσιμο κε ταλέντο! Είχε γνωρίσει καλώς τον Μάντζαρον, μα γαλαντούμο! τον Κερκύρας Αθανάσιον, μα μπράβο! τον Σιορπιέρρο, κε γκράν φιλόζοφο! Το τελευταίον όνομα έδιδεν εις τον αοίδιμον Βράϊλαν, διά τον τίτλον ον του είχαν απονείμει, φαίνεται οι Άγγλοι. (Sir Pierro = Sir Peter).

Είχε γνωρίσει επίσης τον Σόλωμο (κε ποέτα!), του οποίου απεμνημόνευε και στίχους τινάς, απαγγέλων αυτούς κατά το εξής υπόδειγμα:

Ωσάν τη σπίθα κρουμμένη στη στάχτη

πού εκρουβόταν για μας λευτεριά;

Εισέ πάσα μέρη πετιέται κι' ανάφτει

και σκορπιέται σε κάθε μεριά.

Ο μπάρμπα-Πύπης έλειπεν υπέρ τα είκοσιν έτη εκ του τόπου της γεννήσεώς του. Είχε γυρίσει κόσμον κ' έκαμεν εργασίας πολλές. Έστειλέ ποτε και εις την Παγκόσμιον έκτεσι, διότι ήτο σχεδόν αρχιτέκτων, και είχε μάλιστα και μίαν ινβεντσιόνε. Εμίσει τους πονηρούς και τους ιδιοτελείς, εξετίμα τον ανθρωπισμόν και τη τιμιότητα. Απετροπιάζετο τους φαύλους.

«Ιλ τραδιτόρε νον α κομπασσιόν» -ο απατεώνας δεν έχει λύπησι. Ενίστε πάλι εμαλάττετο κ' εδείκνυε συγκατάβασιν εις τας ανθρωπίνας ατελείας. «Ουδ'η γης αναμάρτητος -άγκε λα τέρρα νον ε ιμπεκάμπιλε.» Και ύστερον, αφ' ου η γη δεν είναι, πώς θα είναι ο Πάπας; Όταν του παρετήρει τις ότι ο Πάπας δεν εψηφίσθη ιμπεκάμπιλε, αλλά ινφαλίμπιλε, δεν ήθελε ν' αναγνωρίσει την διαφοράν.

Δεν ήτο άμοιρος και θρησκευτικών συναισθημάτων. Τας δύο ή τρεις προσευχάς, ας είξευρεν τας είξευρεν ελληνιστί. «Τα πατερμά του είξευρε ρωμέϊκα». Έλεγεν: «Άγιος, άγιος, άγιος κύριος Σαβαώθ... ως ενάντιος υψίστοις» Όταν με ερώτησε δις ή τρις τι σημαίνει τούτο, το ως ενάντιος, προσεπάθησα να διορθώσω και εξηγήσω το πράγμα. Αλλά μετά δύο ή τρεις ημέρας υποτροπιάζων πάλιν έλεγεν: «Άγιος, άγιος, άγιος... ως ενάντιος υψίστοις!»

Εν μόνον είχεν ελάττωμα, ότι εμίσει αδιαλλάκτως παν ό,τι εκ προκαταλήψεως

εμίσει και χωρίς ν' ανέχεται αντίθετον γνώμην ή επιχείρημα. Πολιτικώς κατεφέρετο πολύ κατά των Άγγλων, θρησκευτικώς δε κατά των Δυτικών. Δεν ήθελε ν' ακούση το όνομα του Πάπα, και ήτο αμείλικτος κατήγορος του ρωμαϊκού κλήρου...

Την εσπέραν του Μεγάλου Σαββάτου του έτους 188... περί ώραν ενάτην, γερόντιόν τι ευπρεπώς ενδεδυμένον, καθόσον ηδύνατο να διακρίνη τις εις το σκότος, κατήρχετο την απ' Αθηνών εις Πειραιά άγουσαν, την αμαξιτήν. Δεν είχε ανατείλει ακόμη η σελήνη, και ο οδοιπόρος εδίσταζε ν' αναβή υψηλότερον, ζητών δρόμον μεταξύ των χωραφίων. Εφαίνετο μη γνωρίζων καλώς τον τόπον. Ο γέρων θα ήτο ίσως πτωχός, δεν θα είχε 50 λεπτά δια να πληρώση το εισιτήριο του σιδηροδρόμου ή θα τα είχε κ' έκαμνεν οικονομίαν.

Αλλ' όχι δεν ήτο πτωχός, δεν ήτο ούτε πλούσιος, είχε διά να ζήση. Ήτο ευλαβής και είχε τάξιμο να καταβαίνει κατ' έτος το Πάσχα πεζός εις τον Πειραιά, ν' ακούη την Ανάστασιν εις τον Άγιον Σπυρίδωνα και όχι εις άλλην Εκκλησίαν, να λειτουργήται εκεί, και μετά την απόλυσιν ν' αναβαίνει πάλιν πεζός εις τας Αθήνας.

Ήτο ο μάρμπα-Πύπης, ο γηραιός φίλος μου, και κατέβαινεν εις τον Πειραιά διά ν' ακούση το Χριστός Ανέστη εις τον ναόν του του ομωνύμου και προστάτου του, διά να κάμη Πάσχα ρωμέϊκο κ' ευφρανθή η ψυχή του.

Και όμως ήτο... δυτικός!

Ο μάρμπα-Πύπης, Ιταλοκερκυραίος, απλοϊκός, Ελληνίδος μητρός. Έλλην την καρδίαν, και υφίστατο άκων ίσως, ως και τόσοι άλλοι, το άπειρον μεγαλείον και την άφατον γλυκύτητα της εκκλησίας της Ελληνικής. Εκαυχάτο ότι ο πατήρ του, όστις ήτο στρατιώτης του Ναπολέοντος Α' «είχε μεταλάβει ρωμέϊκα» όταν εκινδύνευσε ν' αποθάνη, εκβιάσας μάλιστα προς τούτο, διά τινων συστρατιωτών του, τον ιερέα τον αγαθόν. Και όμως όταν, κατόπιν τούτων, φυσικώς, του έλεγε τις: «Διατί δεν βαπτίζεσαι μάρμπα-Πύπη;» η απάντησίς του ήτο ότι άπαξ εβαπτίσθη και ότι ευρέθη εκεί.

Φαίνεται ότι οι Πάπαι της Ρώμης με την συνήθη επιτηδείαν πολιτικήν των, είχαν αναγνωρίσει εις τους Ρωμαιοκαθολικούς των Ιονίων νήσων τινά των εις τους Ουνίτας απονεμομένων προνομίων, επιτρέψαντες αυτοίς να συνεορτάζωσι μετά των ορθοδόξων όλας τας εορτάς. Αρκεί να προσκυνήση τις την εβδομάδα του Ποντίφηκος· τα λοιπά είναι αδιάφορα.

Ο μάρμπα-Πύπης έτρεφε μεγίστην ευλάβειαν προς τον πολιούχον Άγιον της πατρίδος του και προς το σεπτόν αυτού λείψανον. Επίστευεν εις το θαύμα το γενόμενον κατά των Βενετών, τολμησάντων ποτέ να ιδρύσωσιν ίδιον θυσιαστήριον

εν αυτώ τω ορθοδόξω ναώ, (il santo Spiridion ha fatto questo caso), ότε ο Άγιος επιφανείς νύκτωρ εν σχήματι μοναχού, κρατών δαυλόν αναμμένον, έκαυσεν ενώπιον των απολιθωθέντων εκ του τρόμου φρουρών το αρτιπαγές αλτάρε. Αφού ευρίσκετο μακράν της Κερκύρας, ο μπάρμπα-Πύπης ποτέ δεν θα έστεργε να εορτάση το Πάσχα μαζί με τσου φράγκους.

Την εσπέραν λοιπόν εκείνην του Μεγάλου Σαββάτου ότε κατέβαιναν εις Πειραιά πεζός, κρατών εις την χείρα τη λαμπάδα του, ην έμελλε ν' ανάψη κατά την Ανάστασιν, μικρόν πριν φθάση εις τα παραπήγματα της μέσης οδού, εκουράσθη και ηθέλησε να καθίση επ' ολίγον ν' αναπαυθή. Εύρεν υπήνεμον τόπον έξωθεν μιας μάνδρας, εχούσης και οικίσκον παρά την μεσημβρινήν γωνίαν, κ' εκεί εκάθησεν επί των χόρτων, αφού επέστρωσε το εις πολλάς δίπλας γυρισμένο σάλι του. Έβγαλεν από την τσέπην την σιγαροθήκην του, ήναψεν σιγαρέττον κ' εκάπνιζεν ηδονικώς.

Εκεί ακούει όπισθέν του ελαφρόν θρουν ως βημάτων επί παχείας χλόης και, πριν προφθάση να στραφή να ίδη, ακούει δεύτερον κρότον ελαφρότερον. Ο δεύτερος ούτος κρότος του κάστηκε ότι ήτον ως ανυψουμένης σκανδάλης φονικού όπλου.

Εκείνην την στιγμήν είχε λαμπρυνθή προς ανατολάς ο ορίζων, και του Αιγάλεω αι κορυφαί εφάνησαν προς μεσημβρίαν λευκάζουσαι. Η σελήνη, τετάρτην ημέραν άγουσα από της πανσελήνου, θ' ανέτελλε μετ' ολίγα λεπτά. Εκεί όπου έστρεψε την κεφαλήν προς τα δεξιά, εγγύς της βορειανατολικής γωνίας του αγροτικού περιβόλου, όπου εκάθητο, του κάστηκε, ως διηγείτο αργότερα ο ίδιος, ότι είδε ανθρωπίνην σκιάν, εις προβολήν τρόπον τινά ισταμένην και τείνουσαν εγκαρσίως μακρόν τι ως ρόπαλον ή κοντάριον προς το μέρος αυτού. Πρέπει δε να ήτο τουφέκιον.

Ο μπάρμπα-Πύπης ενόησεν αμέσως τον κίνδυνον. Χωρίς να κινηθή άλλως από την θέσιν του, έτεινε την χείρα προς τον άγνωστον κ' έκραξεν εναγωνίως.

-Φίλος! Καλός! μη ρίχνεις...

Ο άνθρωπος έκαμε μικρόν κίνημα οπισθοδρομήσεως, αλλά δεν επανέφερεν το όπλον εις ειρηνικήν θέσιν. ουδέ καταβίβασε την σκανδάλην.

-Φίλος! και τι θέλεις εδώ; ηρώτησε με απειλητικήν φωνήν.

-Τι θέλω; επανέναβεν ο μπάρμπα-Πύπης. Κάθουμαι να φουμάρο το τσιγάρο μου.

-Και δεν πας αλλού να το φουμάρης,ρε; απήντησεν αυθαδώς ο άγνωστος. Ηύρες τον τόπο, ρε, να φουμάρης το τσιγάρο σου!

-Και γιατί; επανέλαβεν ο μπάρμπα-Πύπης. Τι σας έβλαψα;

-Δεν ξέρω 'γω απ' αυτά, είπε οργίλως ο αγρότης· εδώ είναι αποθήκη, έχει χόρτα, έχει κι' άλλα πράγματα μέσα. Μόνον κόττες δεν έχει, προσέθηκε μετά σκληρού σαρκασμού. Εγελάστηκες.

Ήτο πρόδηλον ότι είχε εκλάβει τον γηραιόν φίλον μου ως ορνιθοκλόπον, και διά να τον εκδικηθή του έλεγεν ότι τάχα δεν είχε όρνιθας, ενώ κυρίως ο αγρονόμος διά τας όρνιθάς του θα εφοβήθη και ωπλίσθη με την καραβίαν του.

Ο μπάρμπα-Πύπης εγέλασε πικρώς προς τον υβριστικόν υπαινιγμόν.

-Συ εγελάστηκες, απήντησεν· εγώ κόττες δεν κλέπτω, ούτε λωποδύτης είμαι· εγώ πηγαίνω στον Πειραιά ν' ακούσω Ανάσταση στον Άγιο Σπυρίδωνα.

Ο χωρικός εκάγχασε.

-Στον Πειραιά; στον Αϊ-Σπυρίδωνα; κι' από πού έρχεσαι;

-Απ' την Αθήνα.

-Απ' την Αθήνα; και δεν έχει εκεί εκκλησίαις, ν' ακούσης Ανάσταση;

-Έχει εκκλησίαις, μα εγώ τώχω τάξιμο, απήντησεν ο μπάρμπα-Πύπης.

Ο χωρικός εισώπησε προς στιγμήν, είτα επανέλαβε.

-Να φχαριστάς, καϋμένε...

Και τότε μόνον κατεβίβασε την σκανδάλην και ώρθωσε το όπλον προς τον ώμον του.

-Να φχαριστάς καϋμένε, την ημέρα που ξημερώνει αύριον, ει δε μη, δεν τώχα για τίποτε να σε ξαπλώσω δω χάμου. Τράβα τώρα!

Ο γέρων Κερκυραίος είχεν εγερθή και ητοιμάζετο να απέλθη, αλλά δεν ηδυνήθη να μη δώση τελευταίαν απάντησιν.

-Κάνεις άδικα και συχωρεμένος νάσαι που με προσβάλλεις, είπε. Σ' ευχαριστώ ως τόσο που δε μ' ετουφέκισες, αλλά νον βα μπένε.., δεν κάνεις καλά να με παίρνεις για κλέφτη. Εγώ είμαι διαβάτης, κ' επήγαινα, σου λέω στον Πειραιά.

-Έλα, σκόλα, σκόλα τώρα, ρε...

Και ο χωρικός στρέψας την ράχιν εισήλθεν ανατολικώς διά της θύρας του

περιβολίου, κ' έγινε άφαντος.

Ο γέρων φίλος μου εξηκολούθησε τον δρόμον του.

Το συμβεβηκός τούτο δεν ημπόδισε τον μπάρμπα-Πύπην να εξακολουθή κατ' έτος την ευσεβή του συνήθειαν, να καταβαίνει πεζός εις τον Πειραιά, να προσέρχεται εις τον Άγιον Σπυρίδωνα και να κάμει Πάσχα ρωμέϊκο.

Εφέτος το μισοσαράκοστον μοι επρότεινεν, αν ήθελα να τον συνοδεύσω εις την προσκύνησίν του ταύτην. Θα προσεχώρουν δε εις την επιθυμίαν του, αν από πολλών ετών δεν είχα την συνήθειαν να εορτάζω εκτός του Άστεως το Άγιον Πάσχα.